

Sökkritik - olika söktjänster

Lektionen är en introduktion till sökkritik och till hur söktjänster fungerar.

Lektionsförfattare: [Linda Spolen](#)

Till läraren

1. Vad vet du om söktjänster?
2. Vad är en söktjänst?
3. Vilka söktjänster på internet använder du?

4. Testa olika söktjänster
5. Sammanfatta
6. Fortsätt med nästa lektion

LÄRARINSTRUKTIONER

Lektionens syfte

Syftet med lektionen är att få eleverna att reflektera över vilka söktjänster de använder och hur de fungerar.

Förberedelser

I presentationen får du en kort introduktion till några av de vanligaste söktjänsterna, hur de presenterar sig själva och hur Wikipedia presenterar dem. Du kan även använda presentationen tillsammans med elever.

På Internetkunskap.se finns artiklar och videoklipp om sökkritik för den som vill veta mer eller arbeta vidare, till exempel artikeln [Den som söker finner – men exakt vad är det vi hittar?](#)

Genomförande

Inled lektionen med att fråga vilka söktjänster eleverna använder. Nästa lektionsdel handlar om att utforska och undersöka några av söktjänsterna för att bli mer medveten om att sökningarna styrs av olika saker beroende på vilken söktjänst man använder.

LÄROPLANSKOPPLING

Skolans uppdrag

Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för hur digitaliseringen påverkar individen och samhällets utveckling. Alla elever ska ges möjlighet att utveckla sin förmåga att använda digital teknik. De ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik, för att kunna se möjligheter och förstå risker samt kunna värdera information.

Centralt innehåll i ämnet samhällskunskap (årskurs 7-9)

Information och kommunikation

- Olika slags medier, deras uppbyggnad och innehåll, till exempel sociala medier, en webbplatser eller dagstidningar
- Nyhetsvärdering och hur den kan påverka människors bilder av omvärlden. Hur individer och grupper framställs, till exempel utifrån kön och etnicitet, samt hur information i digitala medier kan styras av bakomliggande programmering
- Möjligheter och risker förknippade med internet och digital kommunikation via elektroniska medier samt hur man agerar ansvarsfullt vid användning av digitala och andra medier utifrån sociala, etiska och rättsliga aspekter.

Centralt innehåll i ämnet teknik (årskurs 7-9)

Tekniska lösningar

- Tekniska lösningar inom kommunikations- och informationsteknik för utbyte av information, till exempel datorer, internet och mobiltelefoni.

Teknik, människa, samhälle och miljö

- Internet och andra globala tekniska system. Systemens fördelar, risker och begränsningar

Centralt innehåll i ämnet svenska (årskurs 7-9)

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning på bibliotek och på internet, i böcker och massmedier samt genom intervjuer.
- Hur man citerar och gör källhänvisningar, även vid användning av digitala medier.
- Hur man sovrar i en stor informationsmängd och prövar källors tillförlitlighet med ett källkritiskt förhållningssätt.

VAD KRÄVS

Uppkopplad enhet

Lektionsdel 1:

Vad vet du om söktjänster?

Instruktioner

Reflektera kring hur du söker efter information på nätet

Olika söktjänster

1. Vilka söktjänster använder du när du söker efter information, bilder, filmer?
2. Använder du olika söktjänster för att undersöka om du får olika sökresultat?

Lektionsdel 2:

Vad är en söktjänst?

Instruktioner

Läs utdraget ur en artikel om söktjänster. Diskutera tillsammans med stöd av frågorna.

Läs texten

Utdrag ur artikeln [Den som söker finner – men vad exakt är det vi hittar?](#) från [internetkunskap.se](#)

”Att fundera över internets storlek är ungefär som att fundera på hur stort universum är. Och varje sekund fylls internet med mer material. Enligt sajten [worldwidewebsite.com](#) som mäter hur stor den indexerade webben är motsvarade den i juni 2018 storleksmässigt cirka 45 miljarder webbsidor.

På något sätt måste vi kunna hitta det vi söker i den här stora massan av information.

Det är där sökmotorn och algoritmens funktion kommer in. En algoritms uppgift är att hantera stora mängder information efter på förhand inprogrammerade instruktioner. När du använder en sökmotor är det just algoritmen som bestämmer hur dina sökträffar ska rangordnas.

Den första sökmotorn Archie, kom 1990, och när internet slog igenom på allvar i mitten på 1990-talet fanns flera olika sökmotorer, bland de mest populära var Altavista och Yahoo.

I dag dominerar en aktör fullständigt marknaden för sök. 1998 startades Google från ett garage i Kalifornien. Världen över innehar Google 90 procent av alla sökningar [enligt webbanalysföretaget Statcounter](#). I Sverige är företaget till och med än mer dominerande, här görs nästan 94 procent av alla sökningar på Google. Företaget har till och med gett upphov till ett eget verb, googla, som finns med i Svenska Akademiens ordlista.

Så vad var det som gjorde att Google fick världsherravälde på sök?

Enligt Olof Sundin, professor i biblioteks- och informationsvetenskap vid Lunds universitet, revolutionerade företaget marknaden för sök genom sin page rank-algoritm som innebar att du och jag helt enkelt i högre utsträckning blev nöjda med våra sökningar på Google jämfört med andra sökmotorer.

– Den var väldigt effektiv. Den byggde på att man viktade sökresultat mot vilka sidor som blivit länkade till. Det var en slags demokratisk princip, grundsynen blir att det många människor anser vara viktigt blir viktigt, säger han.

Men när du söker på Google söker du egentligen bara på de sidor av internet som Google själv har hittat. Med hjälp av så kallade webbspindlar, datorprogram som först söker upp ett par webbsidor och sen systematiskt följer de länkar det hittar på alla sidor, sammanställs ett index över internet. Det är just i det indexet som dina sökningar sker. De webbsidor som spindlarna inte hittar ingår alltså inte i Googles index.

Att vi skulle missa viktig information som aldrig blir indexerat tror inte Olof Sundin är den största utmaningen. I stället pekar han på betydelsen att komma högt upp i sökresultatet.

– Googles index är ju väldigt omfattande och inkluderar väldigt mycket. Problemet är snarare att de flesta av oss sällan tar del av annat än de allra översta länkarna. Så det är ju naturligtvis oerhört viktigt för företag eller andra att komma överst, säger han.

Resultatet blir alltså att den som bäst behärskar sökordsoptimering, det vill säga hur bra du är på att få din webbsida att rankas högt av Google, blir mest läst.

Förutom länkar tar sökalgoritmerna hänsyn till en rad olika faktorer för att rangordna dina sökträffar.

Till exempel vilka sökningar du har gjort tidigare, var du befinner dig geografiskt och vika sidor du har besökt. Använder du något av Googles alla andra program, till

exempel Google Mail, Google Maps, Google Calender eller om du brukar kolla på videoklipp på Youtube, som ägs av Google, kan information därifrån också användas.”

/.../

”Vill man inte använda Google för sök så finns många andra alternativ. Bing, Yahoo och Duck duck go är några av dem. Den sistnämnda har som affärsidé att skydda din personliga integritet och lagrar därför ingen information om dig. Olof Sundin menar att det är just informationslagringen som många kan tycka är obehaglig med Google, men det är samtidigt den som gör tjänsten så effektiv.

– Duck duck go kan inte anpassa sig till dig som individ på samma sätt. För min del så förser Google mig med bättre sökresultat även om jag stöder den grundläggande idén om att inte spåra min data. Men här har du det här om vad du är beredd att offra i form av din personliga integritet, säger han.”

Källa: Internetkunskap, [Den som söker finner – men vad exakt är det vi hittar?](#)

- Vad är det som har gjort Google till den mest använda söktjänsten?
- Lista positiva och negativa aspekter av att nästan alla använder en eller samma söktjänst.
- Vilka faktorer bidrar till att personalisera en sökning i Google?
- Har du märkt av personaliseringen när du använder tjänsten? Om ja, hur då? Om nej, vad tror du det beror på?

Lektionsdel 3:

Vilka söktjänster på internet använder du?

Instruktioner

Ta ställning till frågorna. Sammanställ klassens svar i ett diagram.

Vilka söktjänster använder du?

1. Vilka söktjänster känner du till?

- www.google.com
- www.yahoo.com
- www.bing.com
- www.duckduckgo.com
- www.youtube.com
- www.yandex.com
- www.baidu.com
- www.wikipedia.org
- www.qwant.com

2. Vilka söktjänster använder du vid sidan av Googles söktjänst? Varför?

3. Sammanställ klassens svar i ett diagram.

Lektionsdel 4:

Testa olika söktjänster

Instruktioner

Arbeta i par med uppgiften. Ta stöd av frågorna för att jämföra era sökresultat.

Pröva olika söktjänster

- Sök på din skola/kommun eller hemort eller på ett av dina fritidsintressen. Använd olika ord, begrepp eller frågor för att göra sökningar.
- Gör era sökningar på Google samt på minst tre av de andra söktjänsterna i listan.
  - www.google.com
  - www.yahoo.com
  - www.bing.com
  - www.duckduckgo.com
  - www.youtube.com
  - www.yandex.com
  - www.baidu.com
  - www.wikipedia.org
  - www.qwant.com
- Jämför era sökresultat från de olika söktjänsterna. Diskutera om – och i så fall hur – de skiljer sig åt.

Lektionsdel 5:

Sammanfatta

Instruktioner

Fundera och reflektera – skriv ett par meningar om något som du inte visste eller kände till om söktjänster eller sökkritik innan lektionen.

Lektionsdel 6:

Fortsätt med nästa lektion

Instruktioner

Få mer kunskap om hur algoritmer fungerar i lektionen [Undersök och diskutera sökalgoritmer](#).

Klar? Klicka här